

Prvá novela

Ser Cepperello oklame falošnou svedčou svätého mnícha a umrie; i keď ho považovali za najhoršieho človeka, kým žil, po smrti si získal povest' svätého a nazvali ho svätým Ciappellettom.

Patrí sa, najdrahšie panie, aby každú vec, ktorú človek začína, začal podivuhodným a svätým menom Toho, ktorý je tvorcom všetkých vecí. A tak ja, ktorý ako prvý mám začať rozprávanie, hodlám začať s jedným z jeho divov, aby sa naša nádej v Neho, len čo vypočujeme toto rozprávanie, upevnila a aby sme vždy chválili Jeho meno.

Je celkom zrejmé, že všetky časné veci sú pomíjajúce a smrteľné a okrem toho sú samy osebe plné útrap, úzkostí, námahy a podliehajú nespočetným nebezpečenstvám; a tak my, ktorí žijeme uprostred týchto vecí a ktorí sme ich súčasťou, nemohli by sme tu žiť ani sa im vyhnúť, keby nám zvláštna milosť božia nedávala silu a výstrahu. Ale ona na nás a k nám nezostupuje za nejaké naše zásluhy, ako by sme si to namýšľali, ale dostávame ju vďaka Jeho dobrotivosti a modlitbám tých, ktorí síce žili tu ako smrteľníci, ale za svojho života plnili Jeho prikázania a teraz sa stali spolu s ním večne blaženými. Neopovažujeme sa preto predniesť svoje prosby priamo pred takého sudcu, ale zverujeme svoje veci týmto večným a blaženým prostredníkom v nádeji, že nám to prospeje, lebo oni sú nám bližší, pretože poznajú zo skúsenosti našu krehkosť.

Ale bystré oko smrteľníka nemôže preniknúť do božieho tajomstva, no presvedčame sa tým jasnejšie, akou milosrdnou dobrotivosťou je nám On naklonený, lebo často sa stáva, že sa mýlime, lebo si volíme za patróna a orodovníka u jeho vznešenosti toho, ktorého On uvrhol do večného zatratenia; ale On, ktorý o všetkom vie, hľadá skôr na čistotu srdca prosebníka než na jeho nevedomosť alebo na zatratenie príhovorca, ktorého sme prosili, akoby bol pred jeho božou tvárou, a vypočuje tých, ktorí sa k Nemu modlia. Toto sa ešte jasnejšie ukáže

v novele, ktorú vám tu chcem vyrozprávať. Jasnejšie, vravím, lebo mám na zreteli boží súd, a nie súd ľudí.

Rozpráva sa, že veľmi bohatý a nadmieru veľký kupec Musciatto Franzesi sa stal rytierom a mal ísť do Toskánska s messerom Karolom Bezzemkom, bratom francúzskeho kráľa, ktorého o to požiadal pápež Bonifác; keď však zistil, že jeho záležitosti, ako to u obchodníkov býva, sú veľmi spleťté a že ich ani nemožno len tak narýchlo usporiadať, rozhodol sa, že ich zverí niekoľkým osobám. So všetkým si poradil, iba to nevedel presne, kto by mu vymáhal dlhy od niekoľkých Burgundčanov.

Bolo to preto, lebo sa šírila chýra, že Burgundčania sú hašteviví, vierolomní a nevelmi statoční, a tak si lámali hlavu, kde by našiel šibala, na ktorého by sa mohol spoľahnúť, že prekabáti aj jeho dlžníkov.

A keď takto dlho uvažoval, prišlo mu na um meno istého sera Cepperella z Prata, ktorý veľmi často chodil do jeho domu v Paríži. Pretože bol malej postavy a veľmi sa vystatoval a Francúzi nevedeli, čo znamená Cepperello a mysleli, že je to cappello, čo v ich reči znamená veniec, a pretože, ako sme spomenuli, bol malý, nevolali ho Ciappello, ale Ciappelletto. Všade ho poznali pod týmto menom a málokto vedel, že sa vlastne volá Cepperello. Ciappelletto si asi takto žil: bol notárom a náramne sa hanbil, ak mu prišli na to, že niektorá jeho listina (urobil ich beztak málo) je pravá. Bol by tých listín narobil toľko, koľko by ich boli chceli, lebo radšej vyhotovoval falošné listiny zadarmo, ako by bol mal vyhotoviť pravé za veľký poplatok. Ak mohol falošne svedčiť, bol nadmieru potešený, či ho o to žiadali, alebo nie. V tom čase vo Francúzsku prísaha veľmi verili, a keďže vonkoncom nedbal, či je prísaha falošná alebo nie, vyhrával nepravom toľko sporov, koľko mu zverili a koľko ráz na svoju vieru prisahal, že hovorí pravdu.

Mimoriadne ho tešilo a veľmi sa o to usiloval, aby vyvolával medzi priateľmi, príbuznými alebo inými osobami hádky, nepriateľstvá a pohoršenia. Čím väčšie zlo z toho vzišlo, tým väčšiu mal radosť. Ak ho niekto navádzal na vraždu alebo na iný nečistý skutok, nikdy neodoprel a veľmi rád sa na to podujal. Veľa ráz sa stalo, že vlastnými rukami dorážal a zabíjal ľudí. Náramne sa rúhal Bohu a svätým a nahneval sa pre každú hlúposť.

Do kostola nikdy nechodil; vysmieval sa sviatostiam a horovil o nich ako o mrzkých veciach; zato rád navštevoval krčmy a iné nemravné miesta. Ženy mal tak rád ako pes mačku, zato vyžíval sa v perverznej láske ako každý nemravník. Kradol a lúpil s takou záľubou, ako svätý človek dáva almužnu; bol pažravý a spíjal sa tak, až ho to nudilo; ba bol veľmi známy aj ako falošný hráč v kocky.

Ale načo sa tu budem o tom zmieňovať? Slovom, bol to najhorší človek, aký kedy prišiel na svet. Jeho výčiny dlho kryl messer Musciatto svojou mocou a postavením a kvôli nemu ho šetrili aj ľudia, ktorým ublížil, ba i súd, ktorý mal vždy s ním do činenia.

Keď si teda messer Musciatto spomenul na tohto sera Cepperella, ktorého život veľmi dobre poznal, usúdil, že by bol ako ušitý na tých ničomných Burgundánov. Dal si ho zavolať a takto sa mu prihovril:

— Ser Ciappelletto, ako vieš, chystám sa odísť odtiaľto a pretože mám isté pohľadávky u Burgundánov, a to sú známi podvodníci, nepoznám lepšieho od teba, komu by som zveril úlohu vymôcť ich od nich. Pretože nemáš teraz nijakú robotu a si ochotný urobiť to, vybavím ti povolenie súdu a z toho, čo zinkasuješ, dám ti, čo ti patrí.

Ser Ciappelletto, ktorý vtedy nemal nijakú robotu a bol vo finančnej tiesni, vidiac, že odchádza človek, ktorý bol dlho jeho oporou, rozhodol sa bez váhania — napokon nemal na výber — a povedal, že rád prijíma.

Keď sa dohodli, ser Ciappelletto dostal plnú moc a listiny od kráľa a po Musciattovom odchode odišiel do Burgundska, kde ho takmer nikto nepoznal. Tu začal vymáhať dlhy a robil to vľúdny spôsobom, i keď to bolo proti jeho povahe; zdalo sa, že ráznosť si necháva na neskoršie.

Takto pracoval a býval v dome dvoch florentských bratov, ktorí požíčovali peniaze na úžernícke úroky, a ctili si ho, lebo mu bol naklonený messer Musciatto. Stalo sa však, že ochorel. Obaja bratia mu hneď zavolali lekárov a ošetrovateľov a robili všetko, aby sa znova uzdravil.

Ale bolo to márne, lebo už bol starý, veľmi vyžitý a podľa mienky lekárov chradol a smrť už siahala na neho. Obaja bratia sa veľmi zarmútili.

Jedného dňa boli v izbe vedľa sera Ciappelletta a takto spolu uvažovali:

— Čo urobíme s týmto chlapom? — preriekol jeden druhému. — Narobili sme si poriadnu galibu. Keby sme ho vyhнали z domu, keď je taký chorý, bola by to veľká hanba a bezcitnosť, lebo predtým sme ho prijali, statočne ošetrovali a liečili. Teraz by sme ho mali len tak z čista jasna vyšmariť, keď je na smrť chorý a už nám nemôže nič zlého vyparatiť? Ale na druhej strane vždy bol naničhodník a iste sa nebude chcieť ani vyspovedať a prijať sväté sviatosti, a ak umrie bez spovede, nijaký kostol neprijme jeho mŕtvolu a hodia ho ako psa do jamy. Ale ak sa aj vyspovedá, jeho hriechy sú také mrzké a strašné, že sa nenájde mních alebo kňaz, ktorý by mu dal rozhrášenie: a tak ho zasa len hodia do jamy. Keď sa to stane a tunajší ľudia to uvidia, zhŕknu sa, lebo naše remeslo je beztak nečestné, veď o ňom ani ináč nehovoria, vrhnú sa na nás, budú nás chcieť obrať o všetko a budú kričať: „Nech sa pracú títo lombardskí psi, veď ich ani na cintorín nechcú prijať.“ Napadnú naše domy a oberú nás nielen o majetok, ale nedajbože prideme aj o hlavy; tak či onak, ak tento umrie, zle bude s nami.

Ser Ciappelletto ležal, ako sme povedali, vedľa v izbe a počul, čo si títo potichu rozprávajú, lebo chorí majú zvyčajne jemný sluch. Zavolať ich k sebe a takto hovoril:

— Nechcem, aby ste sa kvôli mne báli a mali starosti, ba utrpeli nejakú škodu. Počul som, čo ste si hovorili, a viem, že by sa to tak skončilo, ako ste vraveli, keby sa udalosti vyvíjali, ako si myslíte. Ale bude to celkom ináč. Napáchal som toľko nepravostí a nášho pána Boha som tak pourážal, že si ani nepolepším, ani nepohorším, ak spácham ešte jeden hriech v hodine smrti. Postarajte sa, aby prišiel ku mne svätý a zbožný mních, ten najlepší, aký tu vôbec je, privedte ho sem a to ostatné už nechajte na mňa. Ja to už tak urobím, aby ste boli spokojní, a postarám sa o seba i o vás.

Obaja bratia si od toho veľa nesľubovali, jednako šli do kláštora a žiadali si svätého a múdreho muža, ktorý by vypočul spoveď Lombardána, čo ochorel v ich dome. Vybrali im staručkého mnicha, ktorý žil svätým životom, bol veľkým znalcom Písma a ktorého si všetci mešťania ctili a vážili.

Tento mních prišiel do izby, kde ležal ser Ciappelletto, sadol si k jeho posteli a najprv ho začal milo utešovať; potom sa ho opýtal, kedy sa naposledy spovedal. Ser Ciappelletto, ktorý sa v živote ani raz nespovedal, odvetil:

— Otče môj, zvyčajne som sa spovedal aspoň raz do týždňa, ale bolo veľa takých týždňov, že som sa spovedal aj viackrát: pravda je, že prešiel týždeň, čo som ochorel, a nespovedal som sa. Táto choroba mi narobila veľa starostí.

Mních na to:

— Syn môj, dobre si robil a pokračuj tak aj ďalej, a pretože si sa často spovedal, nebude ťažké spytovať sa na tvoje hriechy.

— Velebný otec, len to nehovorte, nikdy som sa nespovedal toľko ráz a tak často, aby som zakaždým netúžil po generálnej spovedi zo všetkých hriechov, na ktoré by som si spomenul odo dňa, čo som uzrel svet, až do dňa, čo som sa spovedal. Preto vás prosím, dobrotivý otec, aby ste sa ma spýtali na každú vec a podrobne, ako keby som sa nikdy nebol spovedal. Neberte ohľad na to, že som chorý; iste je lepšie týrať moje telo, ako ho šetriť, čo by uškodilo mojej duši, ktorú Spasiteľ vykúpil drahou krvou.

Tieto slová sa veľmi pozdávali svätému človeku a boli zárukou, že chorý je pripravený na vážnu spoveď. Serovi Ciappellettovi odporúčal, aby vytrval, a spýtal sa ho, či niekedy smilnil s nejakou ženou. Na to ser Ciappelletto vzdychol a odpovedal:

— Otec môj, pokiaľ ide o tento hriech, hanbím sa vám povedať pravdu, aby som zasa nezhrešil pýchou.

Na to svätý mních odvetil:

— Len to povedz. Ak niekto hovorí pravdu, nezhreší ani pri spovedi, ani pri inom hriechu.

Ser Ciappelletto teda hovoril:

— Keď ma takto uistujete, poviem vám to: som taký panenský, ako som vyšiel z tela svojej matky.

— Nech ťa Boh žehná! — hovorí mních. — Ako si sa len dobre zachoval! Tvoja zásluha je o to väčšia, o čo si mal väčšiu voľnosť hrešiť ako my, ktorých viaže nejaká regula.

Potom sa ho spýtal, či neprivolával na seba hnev boží hriechom obžerstva. Ser Ciappelletto si zhlboka vzdychol a odvetil, že veru hej, a to veľa ráz, lebo čo aj bol zvyknutý postiť sa ako ostatní zbožní ľudia cez pôst, postieval sa ešte tri dni v týždni a bol len o chlebe a vode, ale vodu pil s takou chuťou, najmä keď bol unavený modlitbou alebo púťou, ako víno. Často túžil po rastlinách, z ktorých sa robí šalát, ako túžia po nich ženy, keď prídu na pole. Niekedy sa mu zdalo,

že mu tie zeliny väčšmi chutia než človeku, ktorý sa pobožne postí, ako sa postieval on.

Na to mních odvetil:

— Syn môj, to nie sú veľké hriechy, a sú prirodzené. Nezaťažuj si svedomie viac než treba. Každý človek, čo aký je svätý, po dlhom pôste zatúži po dobrom jedle a po ťažkej námahe chce si aj vypiť.

— Ach! — odpovedal ser Ciappelletto. — Otec môj, nehovorte to len preto, aby ste ma potešili. Dobre viete, ako aj ja, že to, čo konáme pre Boha, máme konať s čistou myslou a s nepoškvrnenou dušou. Kto robí ináč, hreší.

Mních bol náramne spokojný a odpovedal:

— Som rád, že takto prehovorilo tvoje srdce, páči sa mi, že máš také čisté a dobré svedomie. Ale povedz mi, zhrešil si niekedy lakomstou, želal si si viac, než ti patrilo, alebo prisvojil si si niekedy, čo ti nepatrilo?

Na to ser Ciappelletto odvetil:

— Otče, nechcem, aby ste vyvodzovali dôsledky z toho, že som v dome týchto úžerníkov. Nemám s nimi nič spoločné, ba naopak, prišiel som preto, aby som ich napomenul, vyhrešil a znemožnil ich mrzké úžerníctvo. Myslím, že by sa mi to bolo podarilo, keby ma Pán Boh nebol takto navštívil. Vedzte, že môj otec ma urobil boháčom, ale po jeho smrti som rozdal väčšiu časťku majetku na dobré ciele. Aby som mohol žiť a aby som mohol pomôcť chudobným bratom v Kristu, robil som malé obchody, ale vždy som si želal zarobiť len toľko, aby som sa o to, čo som zarobil, mohol podeliť s chudobnými služobníkmi Pána na polovicu. Polovicu som si nechal na živobytie a druhú som im dával. Môj Stvoriteľ mi v tom tak pomáhal, že sa mi darilo čoraz lepšie.

— Dobre si si počínal, — hovoril mních, — ale ako často si podľahol záchvatom hnevu?

— Ach! V tom som veľmi zhrešil, — začal ser Ciappelletto. — Ktože by sa zdržal hnevu, keď vidí, ako ľudia dennodenne páchajú neprávosť, nezachovávajú Jeho prikázania a neboja sa Jeho súdu? Ba boli dni, keď som chcel radšej umrieť než ostať nažive a pozeráť na to, ako sa mladí ľudia ženú za marnivosťami, ako prisahajú a zneužívajú prisahy, ako chodia radšej do krčiem než do chrámu Pána a radšej svetskými chodníkmi než cestou božou.

Mních odpovedal:

— Syn môj, je to spravodlivý hnev a ja by som ti za ten hnev nemohol uložiť pokutu. Ale nedal si sa strhnúť pri hneve k nejakej vražde, nepourážal si nikoho slovami, nespáchal si pritom nejakú nepravosť?

Ser Ciappelletto odvetil:

— Ach, messer, vy ste predsa boží muž, ako môžete vyriecť také slová? Keby som bol čo len pomyslel na niektorú z tých vecí, ktoré tu spomínate, myslíte, že by som bol veril, že ma Boh bude tak ochraňovať? Také skutky páchajú ničomníci a oplani, a ak som niekedy niektorého videl, vždy som mu pripomenul: Nech tá Boh obráti!

Mních na to:

— Nech tá Boh žehná, syn môj, ale povedzže mi, nevyriekol si niekedy krivé svedectvo proti niekomu, nehovoril si zle o niekom, nevzal si svojmu blížnemu niečo tak, že o tom nevedel?

— Nikdy, otče, — odpovedal ser Ciappelletto, — iba ak, že som zle hovoril o inom; mal som suseda, ktorý na pohoršenie všetkých susedov bíjal svoju ženu, keď sa opil, a ja som ho raz zlými slovami odsúdil pred rodičmi jeho ženy, lebo som chuderku ľutoval.

Mních pokračoval:

— Vravíš, že si bol obchodníkom, neklamal si, ako to robia obchodníci?

— Veru hej, vaša velebnosť, — odvetil ser Ciappelletto, — ale neviem koho. Nieкто mi priniesol peniaze za súkno, ktoré som mu predal, a vložil som ich do truhlice bez prepočítania. Asi o mesiac som zistil, že tam bolo o štyri mince viac, než mi patrilo. Celý rok som ich schovával, ale nezistil som, komu patrili, a tak som ich z lásky k Bohu rozdal chudobným.

Mních odpovedal:

— To je šepeta; dobre si urobil, čo si vykonal.

Svätý mních sa ho ešte spýtal na mnohé veci a on vždy podobne odpovedal. Už mu chcel dať rozhrášenie, keď ser Ciappelletto povedal:

— Dôstojný pane, mám ešte jeden hriech, ktorý som vám nevyzradil.

Mních sa ho spýtal, aký, a on odvetil:

— Pamätám sa, že som raz večer kázal sluhovi, aby pozametal v dome, a tak som znesvätil svätú nedeľu.

— Ach, syn môj, to je všedný hriech, — odpovedal mních.

— Nie, — povedal ser Ciappelletto, — nehovorte o všednom hriechu, lebo nedeľu máme svätiť, je to deň, keď Pán vstal z mŕtvych.

Mních sa ho ešte opýtal:

— Máš ešte niečo na svedomí?

— Áno, otče, — odvetil ser Ciappelletto, — raz som si odpľul v kostole, a ani som si to neuvedomil.

Mních sa zasmial:

— Syn môj, to si neber k srdcu. My sme rehoľníci a pľujeme tam celý deň.

Ser Ciappelletto na to riekol:

— To je ale pekná vec, veď nič na svete sa nemusí väčšmi udržiavať v čistote ako boží chrám, kde sa koná obeť Bohu.

Skrátka, nahovoril mu veľa takých vecí a nakoniec začal vzdychať, prelievať slzy, a to tak dobre, ako to vedia tí, čo chcú niečo dosiahnuť.

— Čože ti je, milý syn? — opýtal sa ho svätý mních.

A ser Ciappelletto odvetil:

— Beda, vaša dôstojnosť, ešte mám jeden hriech, z ktorého som sa nikdy nespovedal, a veru sa hanbím vyspovedať z neho. Len čo si pomyslím na ten hriech, začnem roniť slzy, ako vidíte aj teraz, akoby som tušil, že Boh sa nezľutuje nado mnou pre tento hriech.

— No, veď si to už neber tak k srdcu, — vrazil zbožný mních. — O čom to hovoríš? Keby jediný človek mal na svedomí všetky hriechy, ktoré ľudia popáchali a ešte spáchajú, kým svet svetom bude, a keby sa ten človek tak kajal a ľutoval ako ty, Boh je natoľko dobrý a milosrdný, že by mu ich rád odpustil, keby sa z nich vyspovedal. Len spokojne povedz, o čo ide.

Ser Ciappelletto neprestajne nariekal a plačky hovoril:

— Beda mi, otče, beda, môj hriech je veľký a sotva môžem dúfať, že mi ho Boh odpustí, ak nebudete vy v modlitbách za mňa orodovať.

— Len to povedz priamo, — odpovedal mních, ja ti sľubujem, že sa budem za teba modliť.

Ser Ciappelletto len plakal a neprehovoril ani slova, hoci ho mních povzbudzoval, aby sa nebál priznať. Keď mnícha svojím plačom dlho klamal, naraz si zhlboka vzdychol a povedal:

— Otče, vy mi sľubujete, že sa budete za mňa modliť k Bo-

hu, ja vám to teda poviem. Viete, že raz, keď som bol ešte malý, urazil som svoju matku.

Po týchto slovách sa znova usedavo rozplakal.

— Ach, syn môj milý, — riekol nato mních, — ty to pokladáš za taký veľký hriech? Ľudia urážajú Boha celý deň, a on im rád odpustí, ak to oľutujú. A ty si myslíš, že tebe to neodpustí? Len neplač, upokoj sa. Isteže by ti odpustil, i keby si bol jedným z tých, čo ho ukrižovali, a potom by si prejavil takú veľkú ľútosť, akú vidím teraz u teba.

— Beda, beda, otče, aké sú to slová, — povedal ser Ciappelletto.

— Moja matka ma nosila v svojom živote deň čo noc deväť mesiacov a viac než sto ráz ma nosila v náručí. Veľmi som jej ublížil, keď som ju rozhneval. Spáchal som veľký hriech. Ak sa nebudete za mňa modliť vy, nedostanem odpustenie.

Keď mních videl, že mu ser Ciappelletto už nemá čo povedať, dal mu rozhrešenie a svoje požehnanie. Uveril mu do litery a pokladal ho za presväteho človeka. Ostatne, ktože by neuveril, keby počul tak hovoriť človeka, ktorý má smrť na jazyku?

Keď už bolo po všetkom, mních povedal:

— Ser Ciappelletto, čoskoro s božou pomocou budete zdravý. Ale keby sa náhodou stalo a Boh by povolal k sebe vašu požehnanú a dobre pripravenú dušu, dovolili by ste, aby vaše telo odpočívalo u nás v kláštore?

— Veľmi rád, vaša dôstojnosť, — odvetil ser Ciappelletto.

— Ba bol by som nerád, keby ma pochovali inde, lebo vy ste mi sľúbili, že sa budete za mňa modliť k Pánu Bohu. Okrem toho vašu rehoľu som mal vždy v osobitnej úcte. Prosím vás, aby ste mi dali priniesť, keď sa vrátite do kláštora, najpravejšie telo Kristovo, ktoré ráno obetujete na oltári. Chcem ho totiž s vašim povolením prijať. A potom aj posledné pomazanie — čo aj nie som hoden — aby som umrel aspoň ako kresťan, keď som už žil ako hriešnik.

Ctihodný mních povedal, že to ser Ciappelletto veľmi správne hovorí, veľmi rád to urobí, a všetko dá hneď poslať. Tak sa aj stalo.

Tí dvaja bratia, ktorí sa báli, aby ich ser Ciappelletto nejakým neoklamal, schovali sa za stenu, ktorá oddeľovala izbu, kde ležal ser Ciappelletto, a počúvali. Dobre rozumeli, z čoho

sa ser Ciappelletto vyznával mníchovi, a div nepukli od smiechu pri jeho spovedi.

Povedali si:

— Aký je to len človek, že ho ani staroba, ani choroba, ani strach pred smrťou, ktorá mu hrozí, ba ani strach, že čoskoro bude pred súdom božím, nevedia priviesť k tomu, aby prestal s tým darebáctvom a umrel ináč, než žil?

No keď sa presvedčili, že ho pochovajú v kostole, nestarali sa viac oňho.

Ser Ciappelletto prijal aj oltárnu sviatosť, a pretože sa jeho stav zhoršoval, aj posledné pomazanie a krátko po Anjel Pána v ten istý večer, čo sa bol tak dobre vyspovedal, umrel. Obaja bratia za jeho peniaze zariadili všetko potrebné, aby mal dôstojný pohreb. Odkázali mníchom, aby prišli vykonať obvyklé nočné a ranné modlitby a zabezpečili mu ráno všetko ako sa patrí.

Pobožný mních, ktorý spovedal sera Ciappelletta, práve rozprával s predstaveným kláštora, keď počul, že ser Ciappelletto sa pobral na druhý svet. Dal teda zazvoniť na kapitulę a keď sa všetci mníši zhromaždili, vyhlásil, že ser Ciappelletto bol pobožný a svätý muž, o čom sa presvedčil, keď ho spovedal. V nádeji, že Pán Boh urobí ešte veľa zázrakov, prehovoril ich, aby prijali telo nebohého s veľkou úctou a zbožnosťou. Predstavený a ostatní mníši mu uverili a súhlasili s ním. Večer sa hneď vybrali do domu, kde ležalo telo sera Ciappelletta, a tu odrecitovali veľké a slávnostné vigílie. Ráno sa všetci obliekli do pluviálov, v rukách niesli modlitebné knihy, na čele sprievodu kríž a za spevu odobrali sa po telo nebohého, ktoré s veľkou pompou a slávnostne preniesli do svojho kostola, nasledovaní takmer celým obyvateľstvom mesta, chlapmi aj ženami. Potom vystavili jeho telo v kostole a onen ctihodný mních, čo ho spovedal, vyšiel na kazateľňu a kázal o ňom zázračné veci: o jeho živote, o pôste, o jeho panenskosti, nevinnosti a svätosti. Okrem iného rozprával aj o najväčšom hriechu, s ktorým sa mu ser Ciappelletto pri spovedi zveril, a ako ťažko mu dokazoval, že mu Boh odpustí. Potom začal napomínať prítomných, ktorí ho počúvali, vrviac:

— A vidíte, vy naničhodníci, vy urážate Boha, jeho svätú Matku a celý nebeský sbor pre hocijakú maličkosť, ktorá vám príde do cesty.

Okrem toho hovoril aj o iných veciach, o tom, aký bol ser Ciappelletto poriadny a čistý muž, a to tak zanietene, že svojimi slovami, ktorým všetci zbožne verili, presvedčil prítomných ľudí z mesta. Keď bolo po bohoslužbách, nastal veľký zhon, každý sa hrnul k nebohému, bozkával mu ruky, nohy, ba roztrhali na ňom aj vrchné šaty a každý bol šťastný, keď si mohol z nich vziať aspoň kúsok.

To trvalo celý deň, všetci ho mohli vidieť a prísť k nemu. Keď nadišla noc, sera Ciappelletta slávnostne pochovali pod mramorový náhrobok do jednej kaplnky a už na druhý deň začali k hrobu chodiť ľudia; zapalovali sviečky, modlili sa k nemu, prosili ho o pomoc a podľa sľubu kládli aj voskové figúry.

Povešť o jeho svätosti a pobožnosti sa tak rýchlo rozniesla, že každý, komu sa stala krivda, obracal sa s modlitbou iba k nemu; volali ho svätým Ciappellettom a nazývajú ho až doteraz tak, ba tvrdia, že vykonal mnoho zázrakov a koná ich každý deň pre tých, ktorí sa dávajú pod jeho ochranu.

Nuž tak žil a umrel ser Ciappelletto z Prata, ktorý sa stal svätým, ako ste práve počuli. Nechcem tvrdiť, že nie je možné, aby dosiahol u Boha blaženosť, lebo i keď viedol zločinný a zlý život, mohol v poslednej chvíli prejavit takú ľútosť, že sa Boh nad ním zľutoval a prijal ho do svojho kráľovstva.

No my to nevieme a ja sa domnievam, čo sa mi vidí správne, že ser Ciappelletto bude asi zatratený, skôr je v moci diabla než v raji. A ak je to tak, môžeme v tom vidieť veľkú božiu láskavosť voči nám, že Boh neposudzuje naše chyby, ale našu čistú vieru; a ak si aj vyvolíme za orodovníka jeho nepriateľa, ktorého sme omylom pokladali za jeho priateľa, vyslyší nás práve tak, ako keby sme sa utiekali k ozajstnému svätcovi ako prostredníkovi jeho milosti.

Zvelebujeme preto jeho meno, ktorým sme aj začali, aby sme s pomocou jeho milosti prežili v zdraví a pri živote terajšie protivenstvá. Majme všetci v tejto spoločnosti v úcte Jeho meno, odovzdávajme sa Mu vždy v celej istote a verme, že nás vyslyší.

Po týchto slovách Panfilo stíchol.

Druhá novela

Žid Abrahám ide na popud Giannotta di Civignì na rímsky dvor. Tu vidí nehodných duchovných, vráti sa do Paríža — a stane sa kresťanom.

Panie sa občas zasmiali Panfilovmu príbehu a celkom ho pochválili. Keď ho všetci starostlivo vypočuli a keď Panfilo dokončil, kráľovná prikázala, aby rozprávala a v začatej zábave pokračovala Neifile, ktorá sedela pri Panfilovi.

Neifile, ktorá bola obdarená práve tak vybranými spôsobmi ako krásou, veselo odpovedala, že to veľmi rada urobí, a začala rozprávať:

Panfilo nám vo svojom príbehu ukázal, že dobrotivý Boh neodsudzuje naše omyly, ak ich spôsobili skutočnosť, ktoré my sami nemôžeme poznať. Ja vám chcem v tejto novele ukázať, že božia dobrotivosť trpezlivo odpúšťa poklesky tým, ktorí by ju mali skutkami a slovami dokazovať, no robia to opačne, ale práve tým podávajú nezvratný dôkaz o jestvovaní tej dobroty, aby sme sa ešte pevnejšie pridržovali toho, v čo veríme.

Milé panie, počula som kedysi rozprávať, že v Paríži žil bohatý kupec, dobrý človek, ktorý sa volal Giannotto di Civignì. Bol to veľmi statočný a priamy muž, mal veľký obchod so súknom a priatelil sa s bohatým židom, ktorý sa volal Abrahám. Bol to tiež kupec a práve taký poriadny a statočný.

Keď sa Giannotto presvedčil o jeho statočnosti a priamosti, veľmi ho ľutoval a trápilo ho, že dušu takého výborného, múdreho a dobrého človeka čaká večné zatratenie pre nepravú vieru, a preto ho začal priateľsky prosiť, aby sa zriekol bludov židovstva a prijal kresťanskú pravdu, o ktorej sa sám môže presvedčiť, že je svätá, dobrá, ustavične sa zveľaďuje, vzráha, kým viera Abraháмова, ako sám vidí, upadá a speje k zániku.

Žid mu odpovedal, že okrem židovskej nijakú vieru ne-

pokladá ani za svätú, ani za dobrú, a keďže sa zrodil v židovskej viere, chce v nej aj umrieť, od čoho ho nič neodvráti.

Giannotto sa nevdal, o niekoľko dní mu znova tak dohovárал a zasa ho ťažkopádne presviedčal, ako to robí väčšina kupcov, že kresťanská viera je lepšia než židovská.

Žid, pravda, veľmi dobre poznal svoju vieru, ale raz sa mu predsa len Giannottove výklady začali páčiť. Hádám ho k tomu priviedlo veľké priateľstvo, ktoré ho viazalo k Giannottovi, a možno to spôsobil aj Duch svätý, ktorý vnukol tieto slová nevzdelenému kupcovi. Ale predsa tvrdošíjne zostával pri svojej viere a nechcel sa obrátiť, a aký bol žid húževnatý vo svojej viere, taký bol Giannotto vytrvalý v prehováraní. Nakoniec Abrahám, premožený večným dohováraním, povedal:

— Počuj, Giannotto, chcel by si, aby som sa stal kresťanom, a ja by som to rád urobil. No vyberiem sa najprv do Ríma, chcem vidieť toho, o ktorom hovoríš, že je božím námestníkom na zemi, a chcem poznať spôsoby i mravy jeho a jeho bratov-kardinálov. Ak zistím, že sú také, ako si tvrdil, a presvedčia ma, tak ako tvoje slová, že vaša viera je lepšia než moja, čo si sa mi ty snažil dokázať, urobím, ako som ti povedal. Ak to tak nie je, ostanem židom ako dosiaľ.

Len čo Giannotto počul tieto slová, veľmi sa zarmútil a v duchu si povedal: „Darmo som sa namáhal, márne som si myslel, že moje úsilie obrátiť priateľa na pravú vieru nebude zbytočné. Ak sa tento človek dostane na rímsky dvor a uvidí tam hanebný a bohapustý život duchovných, nielenže sa nestane zo žida kresťanom, ale keby už bol kresťanom, určite by sa vrátil k židovskej viere.“ Nuž obrátil sa k Abrahámovi a povedal mu:

— Drahý môj priateľ, prečo chceš podniknúť takú úmornú a nákladnú cestu odtiaľto do Ríma? A to už ani nehovoriac o tom, že takému bohatému človeku, ako si ty, hrozí veľa nebezpečenstiev, či už na mori alebo na suchej zemi. Myslíš si, že tu by si nenašiel niekoho, kto by ťa pokrstil? A ak máš nejakú neistotu, čo sa týka viery, o ktorej som ti hovoril, myslíš, že inde sú lepší majstri a učenejší mužovia vo viere než tu? Myslím, že tvoja cesta je celkom zbytočná, pretože tu ti môžu práve tak objasniť všetko, čo budeš chcieť, a o čo nás požiadaš. Pozri: preláti sú tam práve takí ako tu, iba ak o to lepší, o čo bližšie sú k arcipastierovi. Radím ti, aby si si

ušetril námahu na druhý raz, ak by si chcel napríklad nejaké odpustky. Potom by sme sa možno vybrali na cestu spolu.

Žid mu odvetil:

— Giannotto, ja ti verím, že všetko je tak, ako hovoríš, ale aby som sa vyjadril stručne a dobre, som odhodlaný pobrať sa ta, ak chceš, aby som urobil to, o čo si ma toľko prosil. Ináč to nikdy neurobím.

Giannotto videl, že je to jeho pevné rozhodnutie, a povedal mu:

— Tak choď a veľa šťastia.

Bol však presvedčený, že Abrahám, keď uvidí rímsky dvor, nikdy sa nestane kresťanom. Preto už nemárnil slová a prestal ho prehovárať.

Žid vysadol na koňa a ako rýchlo len mohol, uháňal na rímsky dvor. Len čo tam prišiel, židia ho prijali s veľkými počtami. Abrahám zostal v Ríme a starostlivo pozoroval správanie pápeža, kardinálov a prelátov, ba aj dvoranov, no ani slovom sa nikomu nezmienil, čo ho ta doviedlo. Čo sa dozvedel od druhých, uvidel aj na vlastné oči, lebo bol človek bystrý, že všetci, od toho najvyššieho po najnižšieho, jednoducho hrešia, páchajú smilstvá, ešte aj sodomský hriech, a že ich nedržia na uzde ani výčitky svedomia, ani hanba; pobeľlice a nemravníci tu majú takú moc, že môžu dosiahnuť, čo len chcú. Jasne spoznal, že takmer všetci sú bruchopasníci, opilci a ako hlúpy dobytok slúžia viac bruchu a zmyslom než čomukoľvek inému.

Keď sa lepšie poobzeral, zistil, že všetci sú lakomí a baživí po peniazoch, že za peniaze kupujú a predávajú tak ľudskú krv, i kresťanskú, ako aj všetky božské veci prislúchajúce bohoslužbám, obradom, že s nimi robia väčšie obchody a majú viac dohadzovačov než parížske obchody s látkami alebo všetky iné spolu a že viditeľné svätokupectvo nazvali prokuratúrou a obžerstvu dali meno „sustentácia“, akoby Pán Boh nepoznal význam slova, ani úmysly najhorších duší a dal sa klamať názvom. Toto všetko a ešte veľa iných vecí, o ktorých sa musí mlčať, veľmi sa nepáčilo židovi, lebo bol striedmy a skromný človek. Nuž povedal si, že toho už videl dost, rozhodol sa, že sa hneď vráti do Paríža, a tak aj urobil.

Keď sa Giannotto dozvedel o Abrahámovom návrate, málo dúfal, že sa Abrahám stane kresťanom. Ale predsa šiel k nemu, veľmi radostne sa zväťali a po niekoľkých dňoch, keď

si Abrahám oddýchol, opýtal sa ho, čo si myslí o Svätom otcovi, o kardináloch a ostatných dvoranoch. Žid mu bez meškania povedal:

— Podľa mňa by ich Boh mal prekliat. Poviem ti len toľko, že pokiaľ som dobre videl, ani u jedného duchovného som nezistil nijakú svätosť, nijakú zbožnosť, nijaké dobré skutky, príkladný život alebo niečo podobné. Ale smilstvo, lakomosť, obžerstvo a podobné, ešte horšie veci (ak ešte nejaké horšie môžu vôbec byť), si tam všetci tak obľubujú, až sa mi zdalo, že to je skôr čertova dielňa než nebeská ríša. Z toho všetkého som usúdil, že ten váš pastier a všetci ostatní sa čo najhorlivejšie snažia, a robia to úmyselne, aby vyhubili zo sveta kresťanstvo, hoci by mali byť jeho základom a oporou. A keď teda zisťujem, že sa ešte nestalo to, o čo sa oni usilujú, ba naopak, vaše náboženstvo sa vzmáha, čoraz väčšími sa skveje a žiari, myslím, že je jediné pravé a sväté, lebo jeho základom a oporou je iba Duch svätý. To je aj dôvod, prečo ja, ktorý som bol proti tvojim slovám a nechcel som sa stať kresťanom, v túto chvíľu ti otvorene hovorím, že za nič na svete neupustím od toho a stanem sa kresťanom. Poďme preto do kostola a dáš ma podľa obyčají vašej svätej viery pokrstiť.

Giannotto čakal celkom opačný účinok, a tak bol najšťastnejším človekom pod slnkom, keď počul, čo Abrahám hovorí. Hneď s ním šiel do chrámu Notre Dame v Paríži a požiadal duchovných, aby ho pokrstili.

Keď kňazi vypočuli jeho žiadosť, hneď jej vyhovelí. Giannotto bol Abrahámovi kmotrom a dal mu meno Giovanni. Potom ho dal vyučiť v našej svätej viere najznamenitejším majstrom, Abrahám sa všetko rýchle naučil, stal sa dobrým a vynikajúcim človekom a žil svätým životom.

Tretia novela

Žid Melchisedech vybrdne z veľkého nebezpečenstva, ktoré mu nastrojil Saladin, príbehom o troch prsteňoch.

Keď Neifile, ktorej rozprávanie všetci pochválili, stíchla, na pokyn kráľovnej ujala sa slova Filomena.

Príbeh, ktorý tu rozpovedala Neifile, mi pripomína nebezpečnú príhodu, ktorá sa stala istému židovi, a keďže sa tu už veľa dobrého porozprávalo o Bohu a o pravdivosti našej viery, nebude iste nevhodné pristúpiť k príhodám o ľudských skutkoch. Chcem vám rozprávať udalosť, ktorú keď si vypočujete, možno budete opatrnejšie odpovedať na otázky, čo vám položia.

Iste viete, milé priateľky, že hlúposť veľa rás privedie človeka z dobrého postavenia do preveľkej biedy; a naopak, vtip niekedy vyvedie múdreho z veľkého nebezpečenstva do bezpečia a pohodlného života.

To, že hlúposť privádza ľudí z dobrého postavenia do biedy, dokazuje veľa jasných príkladov, o nich netreba ani hovoriť. Môžeme sa o nich denne presvedčiť. Ako vtip vyvedie z nebezpečenstva, to vám ukážem v krátkosti na jednom príbehu.

Saladin, ktorý bol taký udatný, že sa stal z obyčajného človeka nielen sultánom Babylonska, ale zvíťazil veľa rás nad Saracénmi a kresťanmi, vydal na rozličné vojny a na nádheru dvora celý svoj poklad. Stalo sa, že raz potreboval veľa peňazí a nevedel, ako by si ich rýchlo zadovážil, a tu si spomenul na bohatého žida Melchisedecha, ktorý v Alexandrii požíčieval na úžernícke úroky. Myslel si, že by mu Melchisedech mohol požičať, keby chcel, no žid bol taký lakomý, že dobrovoľne by to nebol urobil, a sultán ho nechcel na to nútiť.

Bol však vo veľkej núdzi, peniaze potreboval, nuž dumal,

hľadal spôsob, ako ho na to donútiť, aby to urobil. Dal si ho zavolať, priateľsky ho prijal, posadil ho k sebe a takto sa mu prihovoriť:

— Mocný môj človeče, počul som od mnohých ľudí, že si náramne múdry a zbehlý v náboženstve. Rád by som vedel, ktorú vieru pokladáš za pravú, židovskú, mohamedánsku či kresťanskú.

Žid bol naozaj prešibaný a rýchle zbadal, že Saladin striehne, ako ho chytiť za slovo, zaplietť ho do niečoho, a preto si hneď pomyslel, že ani jednu z týchto troch vier nesmie pochváliť, aby ho Saladin neprekabátil. Vedel, že musí tak odpovedať, aby ho sultán nechytil do pasce, nuž pohotove, ale uvážene odpovedal:

— Pane môj, otázku, ktorú ste mi predložili, si veľmi vážim, no ak chcete, aby som vám povedal, čo si o nej myslím, najprv si vypočujte krátky príbeh.

Spomínam si, že som často počul o veľmi bohatom mužovi, ktorý mal vo svojej pokladnici okrem drahých klenotov aj veľmi drahocenný prsteň; želal si, aby si prsteň každý ctil a vážil pre jeho krásu a cenu, a aby zostal navždy majetkom potomkov. Preto prikázal, že ten z jeho synov, u ktorého bude prsteň, stane sa jeho dedičom. Ostatní si ho budú musieť ctiť ako hlavu rodiny.

Syn, ktorý prsteň dostal, dal taký istý príkaz svojim potomkom a urobil tak ako jeho predchodca. Teda prsteň šiel z rúk do rúk mnohých dedičov, kým sa dostal do rúk človeka, ktorý mal troch urastených synov. Títo synovia poslúchali svojho otca a on ich zato miloval. Mládenci vedeli o prsteni, každý z nich sa usiloval, aby si ho zaslúžil, a každý prosil starého otca, aby mu ho poručil, keď bude umierať. Statočný človek miloval všetkých rovnako, sám nevedel, ktorému má zanechať prsteň, i pomyslel si, že by mal sľúbiť prsteň všetkým trom, aby ich uspokojil. Dal tajne urobiť u majstra ešte dva navlas rovnaké prstene ako ten pravý, ktoré sa natoľko podobali, že ani majster, čo ich urobil, by veru nebol rozoznal ten pravý. Pred smrťou tajne odovzdal každému jeden prsteň.

Len čo otec umrel, každý sa chcel zmocniť dedičstva a vládnúť nad ostatnými; vadili sa, potom vytiahli každý svoj prsteň ako svedectvo, že konajú podľa práva. Ale jeden prsteň sa navlas podobal druhému, nikto nemohol rozoznať, ktorý je pravý, a otázka, kto je z nich právoplatný dedič, zostala

dodnes nerozriešená. Tak je to, pán môj, aj s tromi vierami, ktoré dal Boh Otec trom národom a na ktoré ste sa ma opýtali. Každý verí, že má jeho dedičstvo, jeho pravý zákon, jeho prikázania, ale otázka, kto je jeho dedičom, nie je dodnes rozriešená ako tá otázka s prsteňmi.

Saladin sa presvedčil, že Melchisedech šikovne vyhol pasce, ktorú mu nastrojil, preto sa rozhodol, že mu povie, čo potrebuje, a uvidí, či mu Melchisedech chce poslúžiť. Urobil to teda a priznal sa mu, čo s ním zamýšľal urobiť, keby mu nebol tak šikovne odpovedal, ako to učinil.

Žid poslúžil Saladinovi takou sumou peňazí, akú žiadal, a Saladin mu ich do posledného haliera vrátil. Okrem toho obsypal Melchisedecha veľkými darmi a pokladal ho navždy za svojho priateľa, dal mu dobré miesto, čestný úrad a nechal ho na svojom dvore.